

BIOINFORMATICA

INFORMATIESYSTE MEN MET PYTHON_

BASIS VAN
INFORMATIESYSTEMEN EN
MODELLEREN

HAN_ UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

EVEN VOORSTELLEN

Thijn.vankempen@han.nl

- Voormalig wetenschapper Bioinformatica
- Docent Data Science for Life Sciences/Informatica
- Msc Bioinformatics

JAAR 1

Basis van programmeren in Python

Complexe structuren

Databases voor opslag van data

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
1e jaar	Programmeren in Python (1)	Programmeren in Python (2)	Informatiesystemen met Python	Geautomatiseerde identificatie van eiwitten via sequentievergelijking
	Metabolisme	Opsporen van genetische mutaties bij erfelijke ziektes	Vergelijkende genoomanalyse: evolutie van virussen	Sequentie alignment (BLAST) en functionele eiwit analyse

Ontwikkelen van applicaties voor biologisch analyse en visualisatie op het web

STUDIEWIJZER

Les	Onderwerp	Theorie
1	Introductie tot Informatie Systemen	H1 Introduction to Database Development H2 Entity Relationships H3 Complex Relationships H4 Logical Database Design
2	Database ontwerp Constraints en normaliseren	H5 Normalisation H6 Introduction to Oracle SQL H7 Foreign Keys
3	SQL, operatoren en functies	H8 Selecting data from a Table
4	Rijen ophalen uit tabellen	H9 Selecting data from multiple tables
5	Subqueries en groepfuncties	H10 Subqueries and Group Functions
6	SQL Embedden in Python Set Operatoren	
7	Python en SQL: mogelijkheden en risico's	

UIT HET OPLEIDINGSSTATUUT

INFORB12 Informatiesystemen

7,5

Afvinkopdrachten (*weging 0*)

Thematoets (*weging 2*)

Statistiek R (*weging 1*)

Wiskunde 1 (*weging 0*)

TOETSING INFORMATICA

- Eindopdracht
  - **Ontwerp een database op papier (35%)**
  - **Schrijf queries met de computer (65%)**

GEBRUIKTE LITERATUUR

VOOR WE BEGINNEN...

- Download eduvpn en log hier in.
- Dit is nodig om dit blok een verbinding te maken met de database.

DOELEN

Aan het eind van deze week heb je kennis over

- Informatie Systemen
- Relationele database
- Het ontwerpen van een conceptueel ERD

AGENDA

- **INFORMATIE SYSTEMEN**
- Relationele Databases
- SQL
- Data modelling: conceptueel ERD

**Waar denk jij aan bij
informatiesystemen?**

VOORBEELDEN VAN INFORMATIE SYSTEMEN

- Alluris/OSIRIS
- Onderwijsonline
- Facebook
- Snapchat
- Youtube
- Google Search
- Mail
- Google Maps
- Signal
- EPD
- Kahoot!
- WhatsApp
- Wikipedia
- TomTom
- Bankrekeningen
- NetFlix
- Spotify
- Bol.com
- PayPal
- Twitter
- Nu.nl

VOORBEELDEN VAN INFORMATIESYSTEMEN

- Maar ook de blockchain technologie die aan de basis ligt van cryptocurrency zoals Bitcoin, Ethereum is een (gedistribueerde) database: een informatiesysteem.

OPSLAG VAN DATA

Het merendeel van de informatiesystemen heeft een database voor opslag en ophalen van data

INFORMATIESYSTEEM

Systeem waarmee over objecten of personen beheerd kan worden

Beheren

- Verzamelen
- Bewerken
- Analyseren
- Integreren
- Representeren (visualiseren)

24 januari 2020

INFORMATIESYSTEMEN

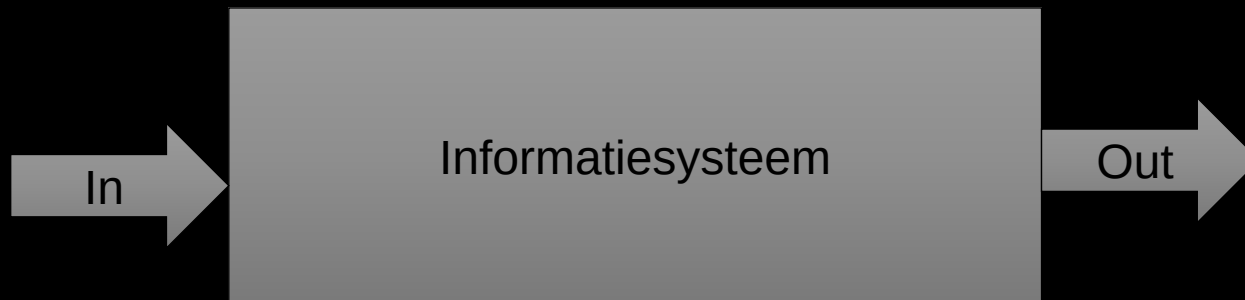
- TikTok
  - Facebook
  - Instagram
  - Twitter
  - WhatsApp
  - Signal
  - Telegram
  - Tinder
  - Snapchat
  - AirBnB
-
- Informatiesystemen die niets anders doen dan data van jou en anderen opslaan en op een andere moment, andere plaats of andere manier weer tonen.
  - Maar hoe slaan ze die data op?

SAMENVATTING

- Een informatiesysteem is in staat om data op te slaan en deze data te gebruiken om informatie te geven
- Bijna alle systemen die we gebruiken zijn vormen van informatie systemen

SAMENVATTING

Een informatiesysteem betreft een systeem (**software**) dat input en output (I/O) heeft (**data**)

AGENDA

- Informatie Systemen
- **RELATIONELE DATABASES**
- SQL
- Data modelling: conceptueel ERD

SOORTEN DATA

Ongestructureerde data

Gestructureerde data

- Betekenis blijkt uit de **context**
- Geordend om toegankelijk te zijn voor mensen
- Voorbeelden
  - Tekst bestanden
  - Email
  - Social media
  - Media: foto/video

- Betekenis is gekoppeld aan de **opslag**
- Geordend om toegankelijk te zijn voor computers/applicaties
- Voorbeelden
  - Data van sensoren
  - Wetenschappelijke data

GESTRUCTUREERDE DATA

- In de informatica spreken we over **gestructureerde** data wanneer deze zijn opgeslagen met de betekenis erbij

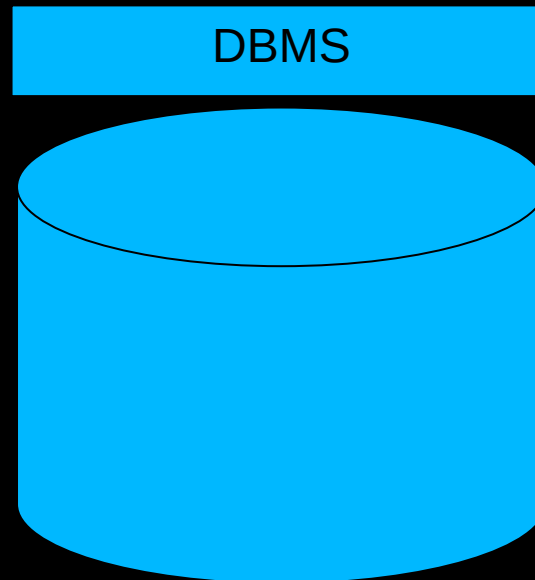
Voorbeelden:

- Excel bestand
  - Database
-
- Data zoals deze in boeken of op webpagina's zijn te vinden beschouwen we als **ongestructureerde** data

DBMS

De **opslag** van data vindt plaats in databases

Het **beheer** van data vindt plaats door software:
DBMS = Database Management System

DATABASES ZIJN OVERAL

Deze morgen heb je al gebruik gemaakt van meerdere databases:

- Spotify
- Whatsapp
- Rooster bekeken
- ...

WAT IS EEN DATABASE?

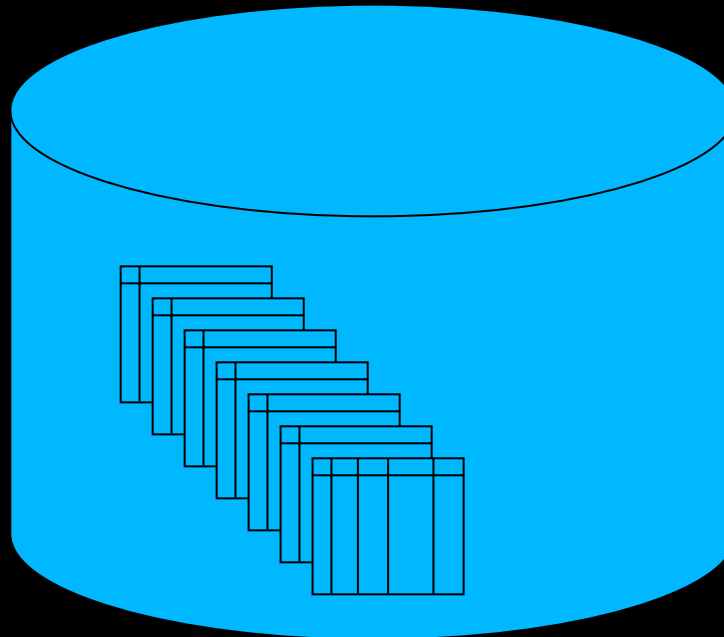
Een database is een verzameling van gegevens

WAT IS EEN RELATIONELE DATABASE?

Een relationele database is een verzameling van gegevens
geordend in tabellen

RELATIONELE DATABASE

RDBMS

WAT IS EEN RDBMS?

RDBMS = Relational Database Management System

Software programma (op server) dat relationele databases kan beheren

WAT IS RELATIONEEL?

Relationeel geeft aan dat er **tabellen** in de database liggen

Boek maakt onderscheid tussen:

- Relation = tabel
- Relationship = relatie tussen tabellen

**Welke bedrijven produceren de software
voor relationele databases?**

Op welke manier wordt de data opgeslagen?

Welke bedrijven/organisaties maken gebruik van relationele databases?

SAMENVATTING

Een database is een verzameling van geordende gegevens

De gegevens worden beheerd door een **database management system**

Wanneer de data in tabellen zijn opgeslagen spreken we van een **relationeel database management systeem**

AGENDA

- Informatie Systemen
- Relationale Databases
- SQL
- Data modelling: conceptueel ERD

VRAAGTAAL

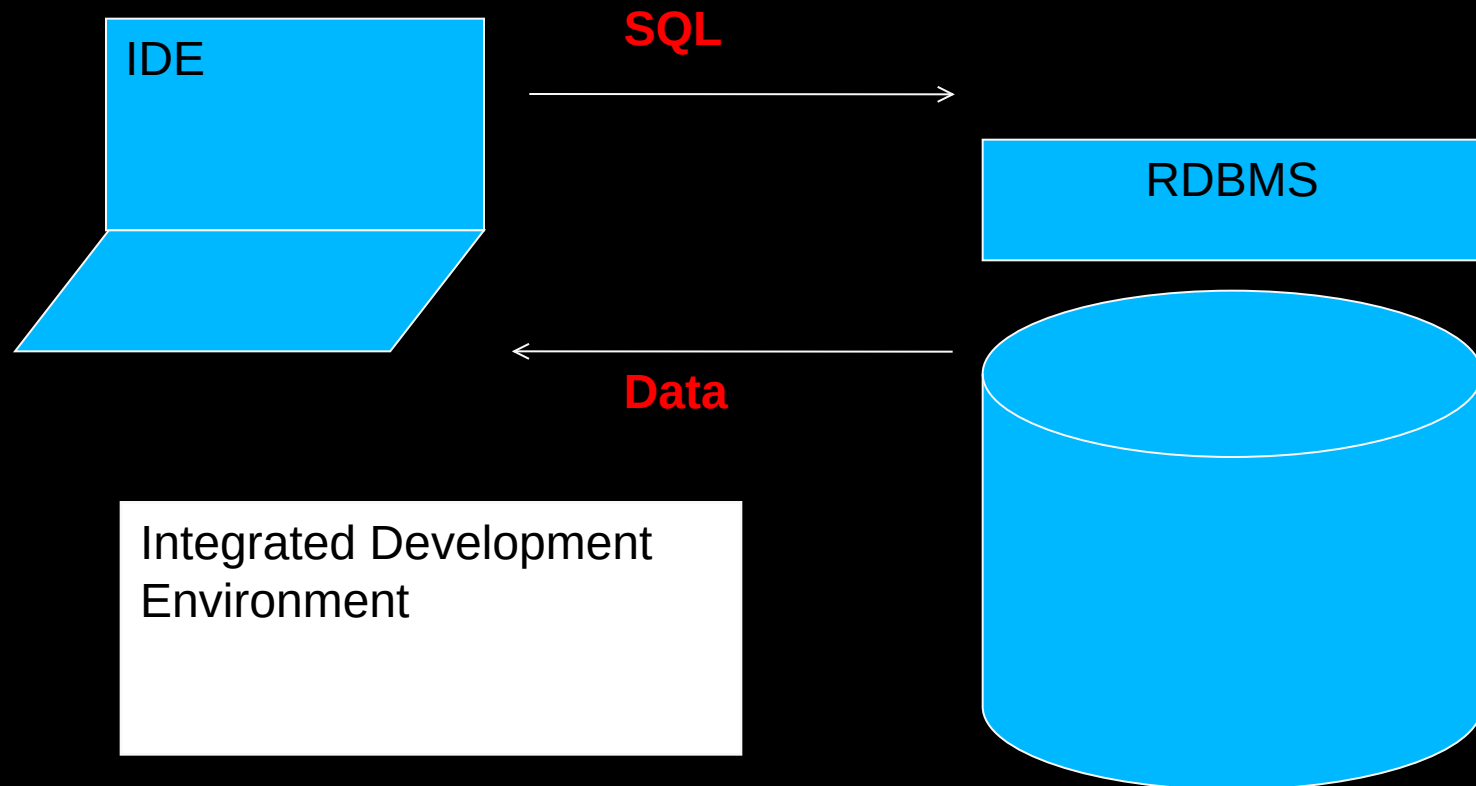
- Om een relationele database te bevragen is een **universele taal** ontwikkeld: SQL

Heb je al eerder van SQL gehoord?

WAT IS SQL?

- SQL staat voor **Structured Query Language**
- Spreek uit als *siekwel* of S-Q-L
- Het is een wiskundige manier om data op te halen

WERKEN MET EEN RELATIONELE DATABASE

TABELLEN

			kolom	
rij			cel	

SELECT STATEMENT

- Select
  - Meest gebruikt
  - Data retrieval
- Meest complexe statement
- Het begint altijd met select

SYNTAX VAN HET SELECT STATEMENT

```
select kolommen  
from tabel
```

PYTHON VS. SQL

Python

SQL

- Programmeertaal
- **Procedureel**
  - variabelen
  - iteratie
  - conditionele controle

```
bestand = open  
("stud.txt")  
for regel in bestand:  
    print (regel.split()[2])
```

Beschrijving **hoe** je een
bestand wilt lezen

- **Declaratieve** taal: beschrijving
van wat je wilt

```
select * from student
```

zal alle studenten tonen uit de
tabel studenten

Beschrijving **wat** je uit de
database wilt halen

SAMENVATTING

- Data Retrieval statements beginnen altijd met select
- Het select statement is het meest uitgebreide statement in SQL

AGENDA

- Informatie Systemen
- Relationale Databases
- SQL
- Data modelling: conceptueel ERD

OVERZICHT ORGANISMEN: REDUNDANTIE

Kingdom	Phylum	Class	Order	Family	Scientific name
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus cypriacus
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus macedonicus
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus musculus
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus spicilegus
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus spretus
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Rattus rattus

OVERZICHT ORGANISMEN

Kingdom	Phylum	Class	Order	Family	Scientific name
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus cypriacus
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	KNAAGDIEREN	MURIDAE	Mus macedonicus
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus musculus
DIEREN	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus spicilegus
ANIMALIA	CHORDATA	MAMMALIA	RODENTIA	MURIDAE	Mus spretus
ANIMALIA	CHORDADIEREN	ZOOGDIEREN	RODENTIA	MURIDAE	Rattus rattus

INFORMATIE SYSTEEM

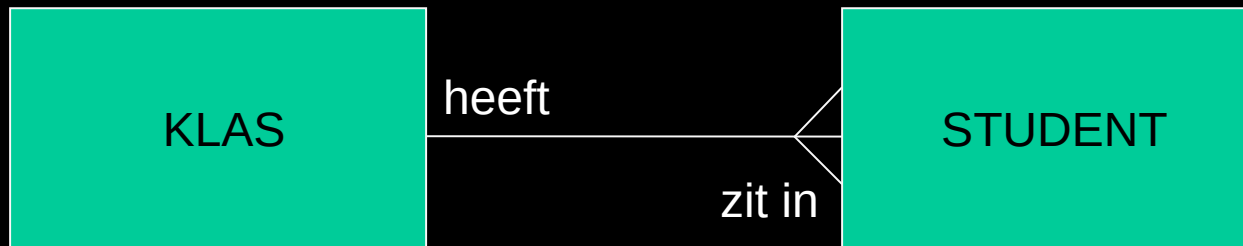
- Een relationele database bouwen vereist een gedegen voorbereiding
- Er worden verschillende stappen doorlopen voordat de database wordt gemaakt

ERD

- Samenhang tussen entiteiten geef je schematisch weer in een ERD
  - ERD = **E**ntity **R**elationship **D**iagram
- ERD's gebruik je tijdens de **informatieanalyse**

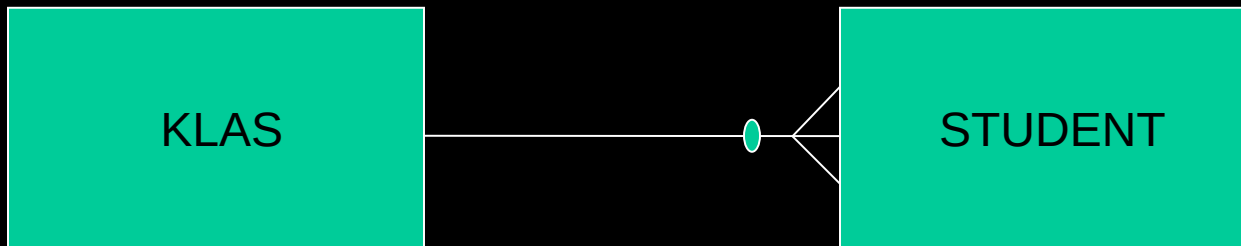
ERD BEGRIPPEN CROWS FEET

- Relatie
  - verbinding tussen entiteiten op basis van aanwezigheid

ERD BEGRIPPEN CROWS FEET

- Optioneel
  - aanwezigheid niet verplicht

ERD BEGRIPPEN CROWS FEET

- Verplicht
  - bij de aanwezigheid van de ene is aanwezigheid van de ander verplicht

ERD BEGRIPPEN CROWS FEET

- 1:N
  - Als de ene aanwezig is, zijn er van de andere 0 of meer

ERD BEGRIPPEN CROWS FEET

- N:M
  - In beide richtingen van de relatie kunnen bij de aanwezigheid van de ene, 0 of meer van de andere aanwezig zijn. Probleem hier is herleidbaarheid

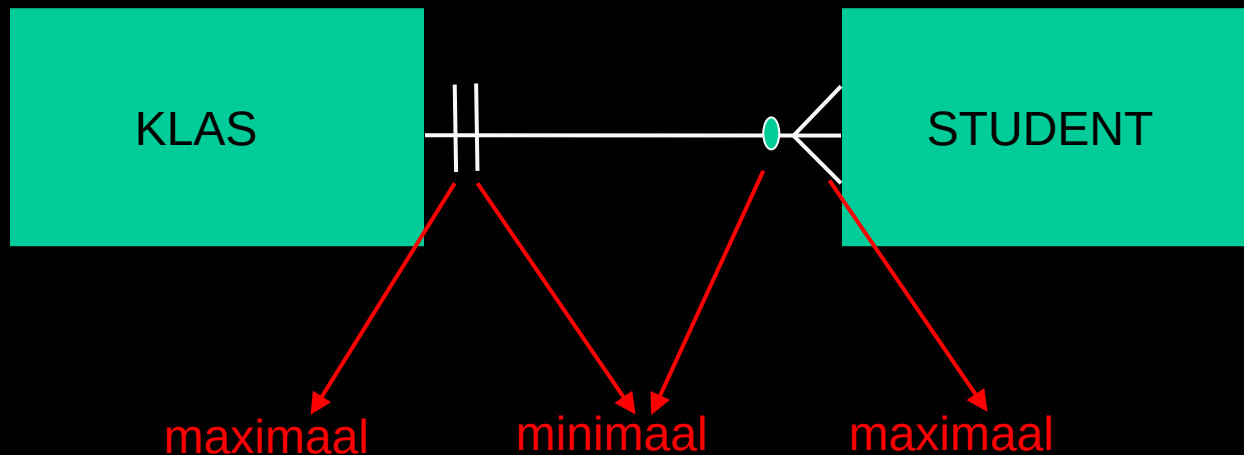
ERD BEGRIPPEN CROWS FEET

- 1 op veel waarbij de || aangeeft dat het exact 1 moet zijn

ERD BEGRIPPEN CROWS FEET

- 1 op veel waarbij de || aangeeft dat het exact 1 moet zijn

RELATIE

- In database jargon wordt gesproken over **kardinaliteit** bij het soort relaties tussen entiteiten

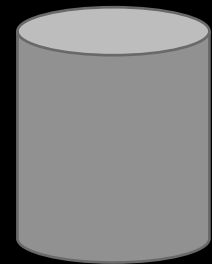
SAMENGEVAT

	One
	Many
	One (and only one)
	Zero or one
	One or many
	Zero or many

STAPPEN IN DATABASE MODELLERING

STAPPEN IN ONTWIKKELING DATABASE

STAP 1: CONCEPTUEEL MODEL

- Het model zoals dat door de gebruikers wordt gezien
  - Entiteiten
  - Relaties
  - Kardinaliteiten
  - Attributen (zonder datatypes)
- Zonder verwijzingen (foreign keys)

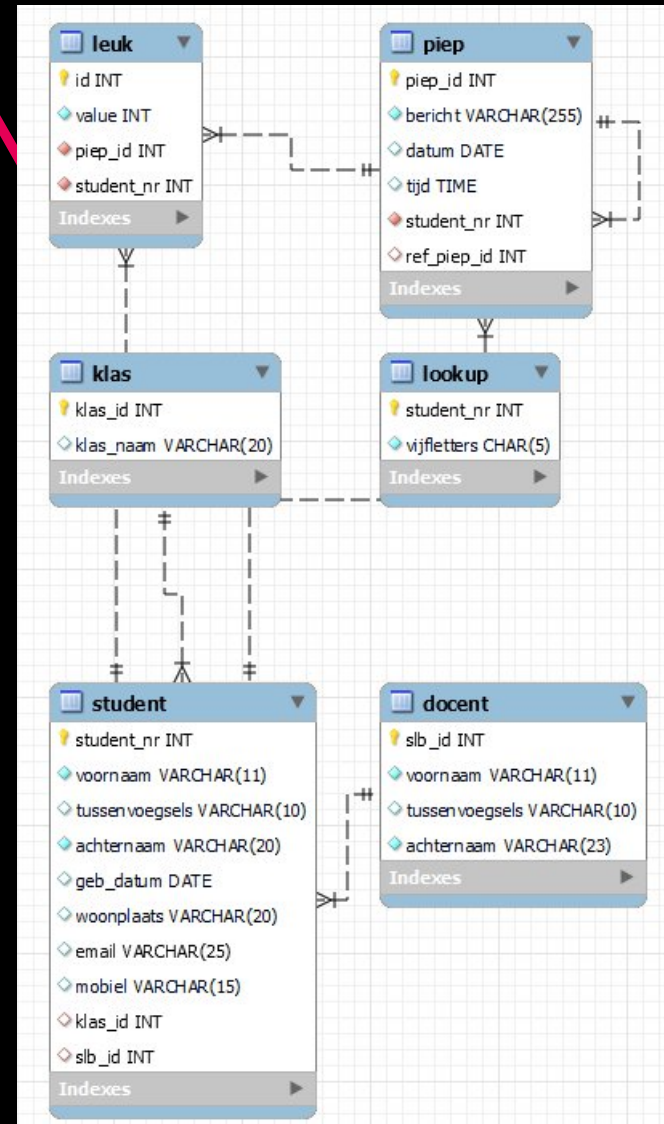
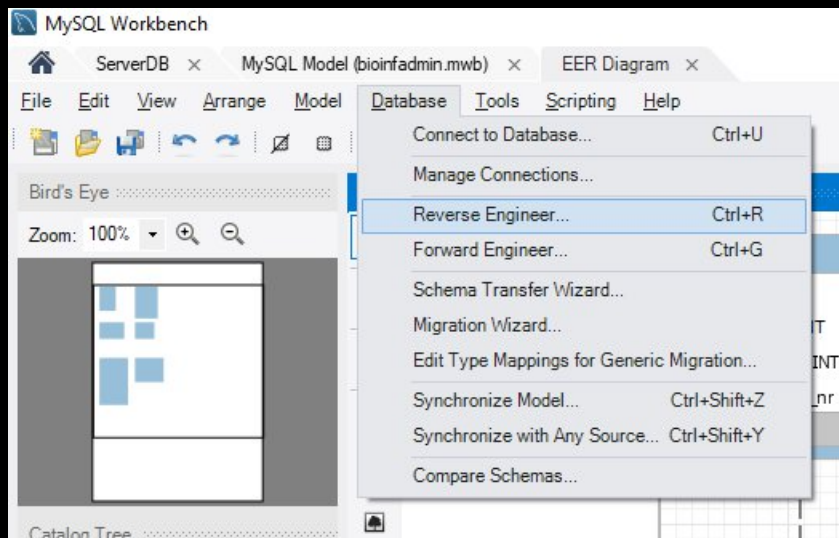
STAP 2: LOGISCH MODEL

- Model zoals het conceptuele model maar nu ook
  - Attributen (met datatypes)
  - Entiteiten
  - Relaties
  - Kardinaliteiten

STAP 3: FYSIEK MODEL

- Fysiek, technisch of implementatie model
  - Verwijzingen (foreign keys)
  - Genormaliseerd
  - Attributen (met datatypes)
  - Entiteiten
  - Relaties
  - Kardinaliteiten
- Afgeleid van conceptueel model
- Vorm van de database zoals die geïmplementeerd gaat/kan worden
- Reverse engineering

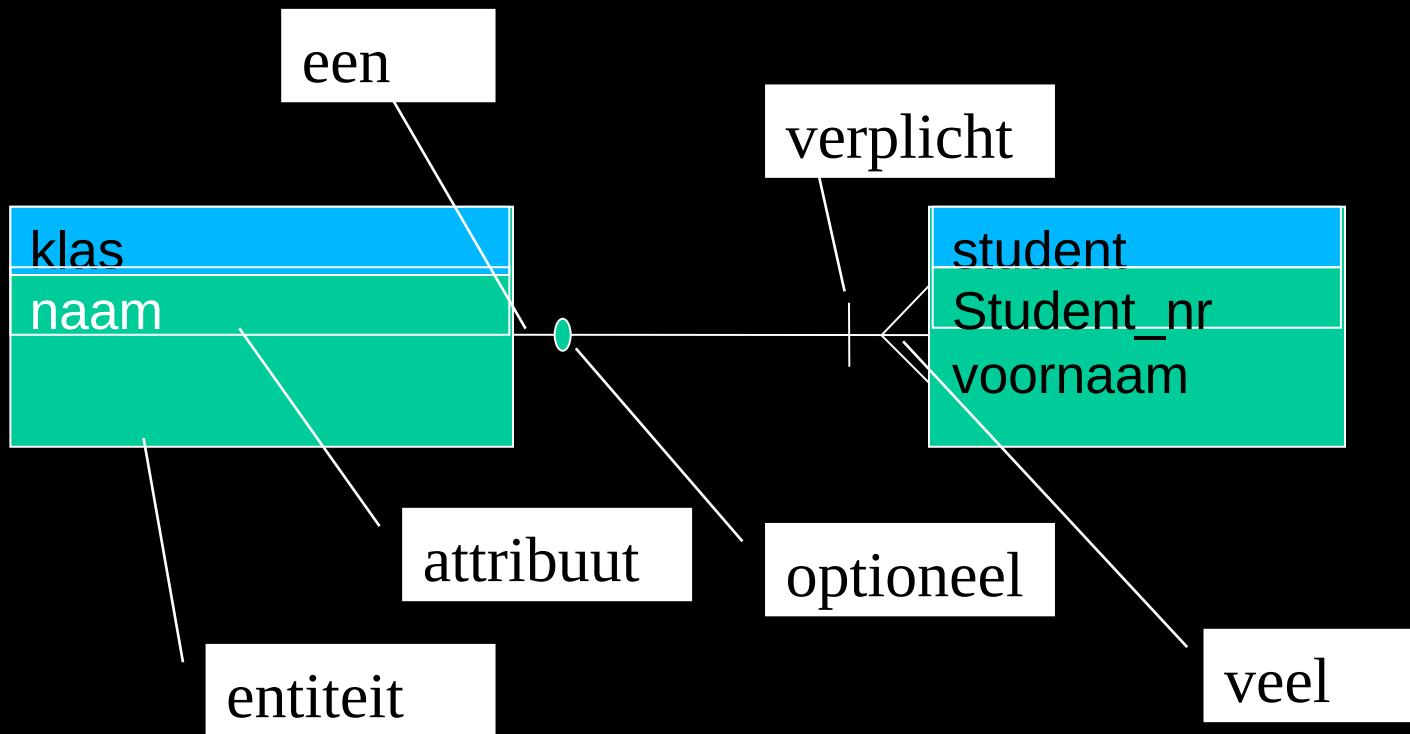
REVERSE ENGINEERING

CONCEPTUEEL, LOGISCH EN FYSIEK ERD

	Conceptueel	Logisch	Fysiek
Datatypes	niet	aanwezig	aanwezig
Veel-op-veel			tussentabel
Keys	niet	niet	aanwezig
Voor wie	Bedrijfsanalist		Beheerder

SAMENVATTING

OPENMRS

- De basis van iedere applicatie is het ontwerp van de opslag van data
- De data die erachter liggen zijn zichtbaar via een interface

LIVE DEMO

- Op [https://www.han.nl/medisch](#) kunnen we een live demo bekijken van een Medical Record System
- Login met admin en Admin123

OPENMRS

- Bespreek met elkaar
  - Hoeveel tabellen gaan hier achter schuil?
  - Welke tabellen zijn er in gebruik?

INTERFACE EN SQL

 OpenMRS
MEDICAL RECORD SYSTEM

 admin ▾

 Laboratory ▾

Logout

 > Find Patient Record

Find Patient Record

Paul Walker

Identifier	Name	Gender	Age	Birthdate
10000X	Paul Walker	M	47	11 Apr 1971

Showing 1 to 1 of 1 entries

[First](#) [Previous](#) 1 [Next](#) [Last](#)

```
select concat(given_name, ' ', family_name)
      , gender
      , birthdate
      , TIMESTAMPDIFF(YEAR, birthdate, CURDATE())
from person
      join person_name using (person_id)
where given_name = 'Paul' and family_name = 'Walker'
```

NORMALISEREN

- Gestructureerd opslaan van gegevens is belangrijk
- Normaliseren is een hulpmiddel om de **structuur** te ontwikkelen
- Het is gebaseerd op **fexibiliteit, onderhoudbaarheid** en het voorkomen van **redundante** registratie van en in het model

NORMALISEREN

- Normaliseren leidt tot een eenduidige beschrijving van een mogelijke informatie structuur
- Op basis van deze beschrijving kan een model (schema) getekend worden
- Dit model vormt vaak de basis van de implementatie van databases

REDUNDANTIE

- Het meer dan benodigd (overvloedig) zijn van iets

REDUNDANTIE

- Vaak is redundantie wenselijk:
  - In technische systemen
    - Vliegtuigen hebben systemen vaak drievoudig (Backups)
  - In de biologie
    - Er bestaan veel verschillende soorten die door verschillende soorten cellen geproduceerd worden, sommige hebben overlappende functies en ze werken in op verschillende andere soorten cellen.
    - We hebben twee nieren, waarbij 1 zou kunnen voldoen
  - ...

REDUNDANTIE, OVERBODIGHEID

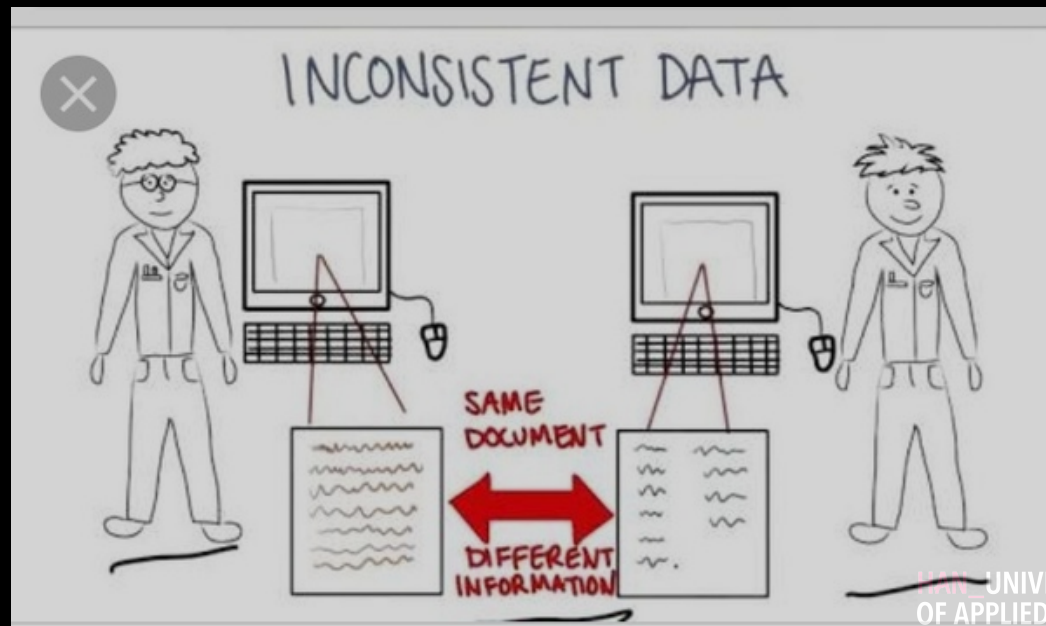
- De laatste dag van januari, 31 januari
- De huidige president van Amerika, Donald Trump
- Hij fietste met een fiets naar school
- Hij is geboren op 25 december 2001, eerste kerstdag
en nu 18 jaar oud

REDUNDANTIE LEIDT TOT INCONSISTENTIE

- De laatste dag van januari, 17 januari
- De huidige president van Amerika, Freek Vonk
- Hij fietste met een auto naar school
- Hij is geboren op 25 december 2001, eerste paasdag
en nu 8 jaar

INCONSISTENTIE

- Inconsistentie is het gevolg van redundantie
- Gegevens zijn met elkaar in tegenspraak
- Dat kunnen afleidbare gegevens zijn zoals een geboortedatum die niet overeenkomt met de leeftijd

NORMALISEREN

- Om data “veilig” op te slaan in een relationele database normaliseren we data
- Normaliseren van data leidt ertoe dat data niet redundant worden opgeslagen
- Hiermee voorkom je inconsistenties

NORMALISEREN

- In database jargon kunnen we spreken over de **normaalkorm** waarin data zich bevindt
- Als data zich in de eerste normaalvorm bevindt voldoet het aan de volgende **Eisen**:
  - elk attribuut bevat een atomaire waarde
  - geen enkel attribuut wordt herhaald
  - alle attributen blijven constant in de tijd

EERSTE NORMAALVORM (1NF)

1. elk attribuut bevat een atomaire waarde
2. geen enkel attribuut wordt herhaald
3. alle attributen blijven constant in de tijd

EERSTE NORMAALVORM?

Stud_nr	Naam	Cijfer
652163	Pietje Puk	8 bioinformatica
628491	Thomas de Trein	9 Java I
090912	Leon Kennedy	9 LS 2
264820	Peppa Pig	8 Labrekenen

Eerste Normaal Vorm

1. elk attribuut bevat een atomaire waarde
2. geen enkel attribuut wordt herhaald
3. alle attributen blijven constant in de tijd

EERSTE NORMAALVORM?

Stud_nr	vnaam	Tussen	achter	Over x dagen jarig
652163	Pietje		Puk	201
628491	Thomas	De	Trein	368
090912	Leon		Kennedy	17
264820	Peppa		Pig	154

Eerste Normaal Vorm

1. elk attribuut bevat een atomaire waarde
2. geen enkel attribuut wordt herhaald
3. alle attributen blijven constant in de tijd

EERSTE NORMAALVORM?

Stud_nr	vnaam	tussenv	achter	Studie
652163	Pietje		Puk	Bio-Informatica
628491	Thomas	De	Trein	Bio-Informatica
090912	Leon		Kennedy	Bio-Informatica
264820	Peppa		Pig	Bio-Informatica

Eerste Normaal Vorm

1. elk attribuut bevat een atomaire waarde
2. **geen enkel attribuut(waarde) wordt herhaald**
3. alle attributen blijven constant in de tijd

EERSTE NORMAALVORM?

Stud_ nr	vnaa m	tusse nv	achter	Vak 1	Vak 2	Vak 3
652163	Pietje		Puk	7	8	9
628491	Thoma s	De	Trein	8	9	6
090912	Leon		Kennedy	8	6	9
264820	Peppa		Pig	9	9	7

1. elk attribuut bevat een atomaire waarde
2. **geen enkel attribuut wordt herhaald**
3. alle attributen blijven constant in de tijd

EERSTE NORMAALVORM?

Stud_ nr	vnaam	tusse nv	achter	Python	Chemie	LS
652163	Pietje		Puk	7	8	9
628491	Thomas	De	Trein	8	9	6
090912	Leon		Kennedy	8	6	9
264820	Peppa		Pig	9	9	7

INTEGRITEIT

- Gegevens in een database zijn integer als ze overeenkomen met de werkelijkheid
- Een geboortedatum voor een student van 29-feb-2019 is een niet integere waarde

SAMENVATTING

- Normaliseren geeft **flexibiliteit** en voorkomt **redundantie**
- Bij afwezigheid van redundantie voorkom je **inconsistentie**
- Data zijn **integer** indien ze overeenkomen met de werkelijkheid

BELANGRIJKE BEGRIPPEN

- Informatiesysteem
- Gestructureerde data
- Ongestructureerde data
- Database
- Normaliseren
- Redundantie
- Inconsistentie
- Integriteit van data
- DBMS
- RDBMS
- ERD
  - Conceptueel ERD
  - Logisch ERD
  - Fysiek ERD
- Entiteit
- Attribuut
- Atomair
- Normaliseren
- Eerste normaalvorm

OPDRACHT

- Ontwerp een ERD voor de opslag van data van studenten met hun huisdieren
- Wat je wilt kunnen ophalen uit de database is de naam en leeftijd van de student en de naam en soort van het huisdier.
- Niet iedere student heeft een huisdier, maar sommige hebben er wel meer dan 1
- Alle huisdieren zijn gekoppeld aan een student

VERANTWOORDING

- In deze uitgave is géén auteursrechtelijk beschermd werk opgenomen
- Alle teksten © Martijn van der Bruggen/HAN tenzij expliciet externe bronnen zijn aangegeven
- Screenshots op basis van eigen werk auteur en/of vernoemde sites
- Eventuele images zijn opgenomen met vermelding van bron